

บ้านบุงเข้

ต้นแบบความสุขบนความพอเพียง

หากเราขับรถจากตัวเมืองนครนายก ไปเชื่อมขุนด่านปราการชล ประมาณ 16 กิโลเมตร ถึงสี่แยกประชาเกษม เลี้ยวขวามาทางวัดศรีวัน จะเห็นบ้านบุงเข้โฮมสเตย์ อยู่ทางด้านขวามือของถนน ที่นี่ไม่เพียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ และต้นแบบของความพอเพียงอีกด้วย

ผู้ใหญ่วิชาญ วัฒนวิเชียร ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 บ้านบุงเข้ ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก บอกว่าความตั้งใจในการเป็นผู้ใหญ่บ้านของที่นี่ มาจากความคิดที่ว่า “อยากสร้างเด็กหลังเขา ให้มานั่งแถวหน้า”

บ้านบุงเข้ในอดีตห่างไกลความเจริญ เป็นหมู่บ้านหลังเขา เพราะอยู่หลังตีนเขาใหญ่ เส้นทางคมนาคมในอดีตเป็นดินลูกรัง มีรถประจำทางวิ่งแค่สายเดียว ส่วนตัวผู้ใหญ่วิชาญ แม้จะเป็นคนในพื้นที่ แต่ก็ออกจากบ้านไปทำงานกรุงเทพฯ ตั้งแต่ยังเด็ก จนตอนหลังมีกิจการทำเบาะหนังรถยนต์ส่งไปประกอบที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อสามารถล้มตาอ้าปากได้

ผู้ใหญ่วิชาญก็คิดถึงเด็กๆ ในหมู่บ้านที่ขาดโอกาสทางการศึกษา จึงตั้งกองทุนด้วยเงินส่วนตัวเพื่อสนับสนุนการศึกษาของเด็กๆ ในหมู่บ้านมาตั้งแต่ปี 2538 ก่อนที่จะมาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน

ภายใน 5 เดือนหลังจากที่เข้ามาเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านแห่งนี้ก็ได้รับโล่พระราชทานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ในปี 2557 จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี 2558 ได้รับรางวัลเศรษฐกิจพอเพียง 30 ครีวเรือนต้นแบบ จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และในปี 2559 ได้รับรางวัลบ้านสวยเมืองสุข ระดับภาค จากกรม

3 วัน 2 คืนที่นั่น ทำให้ผู้ใหญ่ได้ทั้งแนวคิดและวิถีปฏิบัติ โดยเฉพาะเรื่องป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่างที่เขานำมาปรับใช้ในชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ป่ากว่า 90 ไร่ ที่มีการขุดแก้มลิง ทำให้เหลือพื้นที่ป่า 70 กว่าไร่ ซึ่งล่าสุดมีการทำความเข้าใจข้อตกลงร่วมกันกับชาวบ้าน ให้ที่นี้เป็นป่าท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์และศึกษาพันธุ์ไม้สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกคนช่วยกันดูแล และเพื่อเป็นการป้องกันการลักลอบตัดไม้หวงห้าม อย่างเช่น ไม้พะยุงออกไปจากพื้นที่

ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ที่ชาวบ้านตำบลหนองแสงช่วยกันปลูกในพื้นที่ป่า มีทั้งไม้ยืนต้นอย่างยางนา ไม้กินผลอย่างทุเรียน และไม้กินใบอย่างพืชผักสวนครัว ใครอยากได้ผักทำกับข้าว ก็สามารถไปเก็บมาใช้ได้ ส่วนหน่อไม้ไผ่ตงเปิดให้ชาวบ้านเข้าไปหาได้ปีละครั้ง

เปลี่ยนความคิด...ด้วยตัวอย่าง

อย่างไรก็ตาม การนำวิถีเศรษฐกิจพอเพียงไปยังชุมชนที่ใช้สารเคมีในการทำการเกษตรนั้นถือเป็นเรื่องยาก แต่ผู้ใหญ่ก็มีวิธีการเฉพาะตัว ด้วยการนำตัวอย่างของคนที่ใช้สารเคมีจนส่งผลต่อสุขภาพมาเล่าให้ลูกบ้านฟังถึงผลกระทบที่ตามมา เช่น ลูกบ้านคนหนึ่ง เมื่อทำที่เป็นแผลสัมผัสสน้ำและดินในที่นาของตัวเอง ปรากฏว่าจากแผลเล็ก ๆ กลายเป็นแผลติดเชื้อ และต้องตัดขาในที่สุด

ผู้ใหญ่บอกว่าปัญหาสำคัญของแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงคือ มีคนอยากทำ แต่ไม่มีคนนำ โชคดีที่ทุกวันนี้ในตำบลหนองแสงซึ่งมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน มีโครงการบัณฑิตคืนถิ่น ทำให้มีคนรุ่นใหม่กลับมาใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บางคนทำโครงการขยะแลกปุ๋ย (อินทรีย์) บางคนนำแพะมาเลี้ยง ซึ่งนอกจากเป็นตัวอย่งให้คนในชุมชนได้แล้ว ยังช่วยส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ได้อีกด้วย

เคล็ดลับความสำเร็จในการทำงานอีกอย่างของที่นี่ คือ หากคิดจะทำอะไรแล้ว ผู้นำต้องพูดคุยให้ชาวบ้านเข้าใจและเห็นด้วย การทำเรื่องความพอเพียงก็เช่นเดียวกัน นอกจากชาวบ้านจะเข้าใจแล้ว ต้องนำไปปฏิบัติ อย่างเช่น เรื่องการใช้เงิน แม้ว่ารัฐบาลจะมีเงินกองทุนหมู่บ้าน หมู่ละ 5 ล้านบาท แต่ที่นี่ก็ใช้เงินที่ได้มาอย่างมีหลักการ คือ หากชาวบ้านไม่ได้ออมเงินในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ก็จะไม่สามารถกู้ยืมเงินก้อนนี้ได้ นอกจากนั้นยังมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านทำบัญชีครัวเรือนด้วย

นอกจากความพอเพียงแล้ว ชาวบ้านที่นี่ยังใส่ใจกับความมีวินัย ด้วยมองว่าจะช่วยให้การทำงานต่างๆ ประสบความสำเร็จ

“เวลามีประชุม ทุกคนจะรู้หน้าที่ของตัวเอง ประกาศบอกกล่าวไปแล้ว ก็มาประชุมโดยไม่ต้องไปตามถึงบ้าน หรือเรื่องการค้าแยกขยะ ทุกคนก็ช่วยกันทำอย่างจริงจัง เมื่อเห็นคุณค่าของขยะ บางคนก็จะมีถุงใส่หน้า

รถจักรยานเจอขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ก็จะเก็บไปขาย ชุมชนของเราก็สะอาด ใครมาเที่ยวก็ชื่นชม

นอกจากนั้นเราคิดถึงอนาคตว่า หากไม่มีคนรุ่นพ่อแม่แล้ว คนรุ่นหลังควรได้เรียนรู้สิ่งที่คนรุ่นก่อนทำ เราจึงสนับสนุนให้พ่อแม่นำลูกหลานมาเข้าร่วมประชุมด้วย เพราะต่อไปพวกเขาก็จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน ผมคิดว่าวิธีการนี้จะสร้างความยั่งยืนให้กับแนวทางที่เราวางไว้ได้”

ต้นแบบ...ธรรมนูญความสุขชุมชน

เมื่อพูดถึงโฮมสเตย์บ้านบุงเข้ พบว่ามีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเพราะมีเครือข่ายการทำงานเป็นระบบ นอกจากบ้านบุงเข้แล้ว โฮมสเตย์ของที่นี่ยังขยายตัวไปยังหมู่บ้านต่างๆ โดยจัดทำเป็นโครงการ เช่น “มาวันเดียวเที่ยว 9 วัด” ซึ่งเป็นวัดในตำบลหนองแสง ทั้ง 9 หมู่บ้าน เช่น วัดโพธิ์ศรี ซึ่งโบสถ์หลังแรกก่อสร้างสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช วัดหนองแสงที่เป็นจุดพักทัพ มีอาวุธที่ใช้ในการออกศึก โดยผู้ใหญ่มองว่าการจัดการท่องเที่ยวนี้ จะทำให้เกิดการกระจายรายได้ชาวบ้านทั้ง 9 หมู่บ้านสามารถนำของดีของตนมาจำหน่าย เช่น ไม้กวาดดอกหญ้า ขนมคาบหมู ขนมคาดไฟซึ่งเป็นขนมของ

ชาวไทพวน หรือการทำขนมปัง คุกกี้ หรือการจัดทำอาหารพื้นบ้านปลอดสารพิษไว้รองรับนักท่องเที่ยว

ทุกวันนี้ ชุมชนแห่งนี้ได้จัดทำธรรมนูญความสุขชุมชนขึ้น โดยการส่งเสริมของมูลนิธิหัวใจอาสา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และศูนย์คุณธรรม เป็นหลักปฏิบัติที่เกิดจากความเห็นพ้องต้องกันของคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความอยู่เย็นเป็นสุข เช่น เป็นตำบลที่รักษาภูมิปัญญา วัฒนธรรม ภาษา ประเพณี และวิถีชีวิตที่ดีงามให้คงอยู่ เด็กและเยาวชนเป็นคนดี รักษาประเพณีตามวิถีไทยพวน

อย่างไรก็ตาม หลายครั้งที่การทำงานมีอุปสรรคปัญหา แต่ผู้ใหญ่บ้านกลับมองเห็นเป็นโอกาส เช่น ที่นี่มีการขุดดินลูกรังไปขายจนกลายเป็นบ่อลึกขนาดใหญ่ สูงกว่า 20 เมตร ผู้ใหญ่ก็ใช้จุดนี้ทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว สร้างแพทางเดินให้นักท่องเที่ยวได้ชม “แกรนด์แคนยอน” แบบบ้านๆ ที่มีน้ำใสชวนมอง พร้อมหาเสื้อชูชีพที่ชาวบ้านที่นี่เย็บเองมาไว้ให้บริการเพื่อความปลอดภัยอีกด้วย

วันนี้นอกจากบ้านบุงเข้ไม่ใช้หมู่บ้านหลังเขาที่ล้าหลังแล้ว ยังเป็นชุมชนตัวอย่างที่มีคุณค่าน่าศึกษาเรียนรู้อีกด้วย